

Ruth

di buka

Ago di ini adina

Ruth di sina sina amuta nufa bi *Ourefeidena vene tora* di ruda reyadi di medari. Ruth, kaere bi Moab rema yokoi, bi Israel rumana meyo. Ini maruka muyeyo ri, Ruth bi ini radini Israel rema ma Israel di Sei rofu uka maro. Kamini ini usika ourena di utari gutuna bi rumana rua meyo ma David, kaere bi Israel di kini buni vayavaya yokoi maka, di bobada niyo.

Ourefeidena vene tora di oteimana sina bi Sei di vene fufuta maradi ri no yaku maro. *Ruth*, kaere bi yava ika rema, yaku Sei rofu mokena vari gira aiyo. Makai resi Sei yaku buni tora gade maro ma ina yaku ini uka vari gira mana vene sa yokoi niyo.

Beika sina ideri

Naomi Ruth sa Bethlehem taoniri dairiyadi 1.1-22

Ruth bi Boaz baku reyo 2.1-3.18

Boaz Ruth meyo 4.1-22

Elimelech ini rema mida sa Moab gaganiri roku reyadi

1 ¹Senagi senagi, mirona ituari ourefeidena vene tora amegamadi ri^a, adabo minari negau niyo. Bethlehem amiye yokoi Judah ri, ini rema ma rumana mida remanu sa, Moab gaganiri roku reyadi. ²Mina amiye di roka bi Elimelech ma ini rema di roka bi Naomi, ma ini mida remanu di roka bi Mahlon ma Chilion. Ina bi Ephrathah vene, Bethlehem taoni, Judah gagani vene. Ma disi Moab gaganiri amegamadi. ³Amegamadi ri, Naomi di maruka Elimelech muyeyo, ma ini rumana mida remanu sa amegamadi. ⁴Moab rema meyadi, ini roka bi Orpah ma Ruth. Lagani vana ufo amegamadi ri, ⁵Mahlon ma Chilion ka muyeyadi ma Naomi bi maruka ma mida de inike amegamo.

^a 1.1 Kini de ameyo.

Naomi ma Ruth Bethlehem ri dairiyadi

⁶Gabi Moab ri neideyo bi VARIKA AMIYE yaku amiye di rauna moyari aedesi iruku rau regamo. Naomi ini radini remanu sa mina gagani feresi digi dogo reyadi. ⁷Ini radini remanu sa, ini amegamadi sana feresi Judah gagani di ida moyiyadi. ⁸Kamini Naomi yaku ini radini remanu rofu niyo, “Ya remanu yi nono di yavari dairigedi. VARIKA AMIYE buni tora gade ya rofu moi ogau reibigo, na rofu ma yi muyenari regamadi kana. ⁹VARIKA AMIYE ya remanu rofu yi gado varyiyanedi rumana bouna ya mago.”

Kamini ina remanu fuka reyo ma rema remanu isaka nigasa ¹⁰niyadi, “Una bi yi vene rofu ya sa gogo dairigifa.”

¹¹Idu Naomi yaku niyo, “Dairifa nai vefa vene. Beika maina na sa baigedi? Ye nai rumana mida be moigida, ma yi maruka nigedi ba?

¹²Rautu dairifa, nai vefa vene. Na bi rumana moina rofu, kamini ugava niyaka. Gokai beika nai mokenari uka mokedo gua urusari maruka nufa mida evata rigida vo nisi, ¹³nari de regedi ma ina tora nigedi ri. Ya bi mena de regedi ma ina tua regedi ba? Ide, nai radiyaka, na rofu bi vegu gira tora, ya kana ide, ini adina VARIKA AMIYE na rofu gedu maro.”

¹⁴Mina neideyadi ri dubusa isaka niyadi. Kamini Orpah yaku ini radini fuka resi yuata niyo, idu Ruth yaku ini radini moi gira reyo. ¹⁵Naomi yaku niyo, “Na ve kumo, yi nabore bi dairido ini vene ma ini sei^b rofu. Ini vegu kana re.”

¹⁶Idu Ruth ni kabai reyo, “Na bi na ni guba ga re ya yaku feresi dairigida bi. Goidu digiya na ka digida, ma goidu amegiya na bi ya sa amegida. Yi vene bi nai vene ma yi Sei bi nai Sei. ¹⁷Goinari muyegiya na ka muyegida, ma mironari na guri aigedi. VARIKA AMIYE yaku kaunava gira gira na maraine, muyena yaku maka una gaima rigo vo nisi.”

¹⁸Naomi yaku Ruth veyo ri, bi ina sa dina vata rego, mina resi dairiyainedi ni guba de reyo.

¹⁹Ye ina remanu disi Bethlehem ri okiyadi. Bethlehem okiyadi ri, rautu vene vesi tururu reyadi ma rema vene yaku ago ni tona dudu niyadi, “Aee, mirona bi Naomi ba?”

²⁰Ina vene rofu niyo, “Naomi vo nisi nai roka ga nifo, idu nai roka Marah^c nifo, adina VARIKA AMIYE Vava yaku nai vegu di ida moi gira reyo. ²¹Na bi gugura fore nufa diyaka, idu VARIKA AMIYE yaku notoka na moi dairiyo. Beika resi Naomi roka nidedi? Adina VARIKA AMIYE yaku esika na maro, VARIKA AMIYE Vava yaku no na fafau aiyo.”

²²Ye Naomi, ini Moab radini Ruth ya ota risi Moab gagani feresi Bethlehem ri dairiyadi, barley^d ini butu butu rena di medari.

^b 1.15 *sei*; ba *sei vene*. ^c 1.20 *Naomi...Marah*: Hebrew agori Naomi bi “safi” idu Marah bi “gira.” ^d 1.22 *barley*: Ina bi witi o koni o raisi asini.

Ruth bi Boaz di murori moimai regamo

2 ¹Ma Naomi bi ini usika ourena nufa ini maruka di eta rofu, Elimelech rubu rofu, roka nufa ma gugura nufa amiye, ini roka bi Boaz. ²Ma Ruth Moab rema Naomi yaku niyo, “Na ni kumo murori nesi barley ada bubudo fereyadi butu rigida. Nai mokei vava reida amiye yokoi yaku na moigo ma ina sa moimai regida.”^e

Ma Naomi yaku ina rofu niyo, “Mo bovo, nai vefa.”

³Ye Ruth yaku murori nesi moimai vene usi digamo, moiga ferena barley ada bubudo butu rigamo. Iniyeyo ina bi Boaz di muro, kaere bi Elimelech di ini ruburi, moimai reyo.

⁴Mina ituari Boaz Bethlehem gutuna okisi baiyo ma moimai vene rofu niyo, “**VARIKA AMIYE** bi ya sa!”

Ina yaku ni kabai niyadi, “**VARIKA AMIYE** yaku buni tora gade ya mabobigo!”

⁵Ma Boaz yaku moimai ourefeidenamiye ni kaiteyo, “Mirona bi kaere rema ofi?”

⁶Ourefeidenamiye yaku ni kabai reyo, “Ina bi Moab gagani rema yokoi, kaere bi Naomi sa Moab gagani gutuna dairi baiyadi.” ⁷Mina rema yaku niyo, ‘Na ni kumo moimai vene usi barley butu rigida.’ Murori nesi moimai kora reyo uruyaku gutuna uriyenau niyo, minari bi neitua maka duduburi asa moiyo.”

⁸Resi Boaz yaku Ruth niyo, “Nai vefa, nai mokena sina buni ya nigida. Bouna sanari ga butu ri idu mina murori maka nai moimai rema vene sa maka moimai re. ⁹Murori rumana vene yaku nugasi butu rededi mina rema vene usi digasa tuta butu ri. Na bi rumana vene ni oteimaraka, ga ya avaka moyaganedi, ma koru vaigiya ri moimai rumana vene yaku koru biyori usi aiyadi mina moisi iri.”

¹⁰Ye Ruth neideyo ri bi kuri agu risi ini ne kono masi Boaz rofu niyo, “Beika buni baku reyaka, na bi yava ika rema ma beika resi na rofu yi uka na maisa?”

¹¹Boaz yaku ni kabai reyo, “Yi maruka muyeyo gutuna baiyo ya yaku yi radini rofu beika regamo bi na niyadi, gokai yi nono baba ma yi ode yava feresi ma amiye toto vene sa ameisa. ¹²**VARIKA AMIYE** yi beika buni reyo ini obini dairi ya mago. **VARIKA AMIYE**, Israel di Sei, kaere ini ada gabireri ya rau redo, yaku ini obini tau ya mabobigo.”

¹³Ruth yaku ni kabai reyo, “Nai varika amiye, ya yaku yi nemokori buni toga na mavo. Yi naivo rema rofu amuta dudu ago na ni maisa, idu na bi yi naivo rema yokoi kana de.”

¹⁴Iruku iridedi ri Boaz yaku Ruth niyo, “Minari bae desi beredi be moigiya rofu waini ideri birisi iri.” Muro rena vene sa ameinu reyo ri, Boaz yaku

^e 2.2 Lev 19.9-10; Deut 24.19

barley oriyadi mina be maro. Iruku iriyo rofu uka bere nisi bafu be fereyo. ¹⁵Mina usi dadisi neyo barley butu rigi ri, Boaz yaku ini moimai vene ni mama reyo, “Tau rigedi sanari moigo ka ga vegasa nifa. ¹⁶Idu tau riyadi sanari ini rata be moisi ae magedi ma butu riyaine. Ina rofu ga ni vai refa.”

¹⁷Ye Ruth barley butu riyo ma uriyenau niyo, kamini tau risi mina utei reyo. Ini toe bi 10 kilogramme^f kana. ¹⁸Mina adodisi taoni dairiyo ma gokaisanu tau moiyo mina ini radini yaku veyo. Beika irisi bafu fereyo mina ka moi yakusi ini radini maro. ¹⁹Naomi yaku ini radini ni kaiteyo, “Ya bi gua goinari butu butu reyo? Kaere di sanari moimai reyo? Mina amiye kaere yaku ya vei mama riyo ina rofu bi buni tora gade mago!”

Mina usi Ruth yaku ini radini ni oteimaro kaere amiye di ini sanari moimai regamo. Niyo, “Mina amiye gua ina sa moimai reyaka di roka bi Boaz.”

²⁰Naomi yaku ini radini rofu niyo, “VARIKA AMIYE yaku uka buni ina rofu mabobigo! Ini buni tora gade bi toga rei baido muyena ma vegu vene fafau.” Dubusa niyo, “Mina amiye bi uni davatu yokoi, uni usika ourena toe erufudo amiye yokoi.”^g

²¹Kamini Moab rema Ruth yaku niyo, “Boaz yaku ka na rofu niyo, ‘Nai moimai vene sa amegiya bogo nai barley moimai rededi mina moi koina regedi.’”

²²Naomi yaku ini radini Ruth rofu niyo, “Nai vefa, buni bi ini ofi vene sa dibigiya, ini adina amiye be di murori digiya ri yaugedi baebu.” ²³Ye Ruth bi Boaz di ini moimai ofi ofi adinau amei digasa butu butu regamo boyo barley ma witi dogo reyadi koina niyo. Ma ini radini sa amegamo.

Ruth ini maruka baku reyo

3 ¹Meda nokoiri Naomi ini radini rofu niyo, “Nai vefa, na yaku rumana yokoi maina regida ye yaike yava gaima amegiya. ²Ya bi Boaz di ini moimai rema vene sa moimai regamadi. Resi Boaz bi uni davatu, kaere bi gua urusari fotaka utei resi koka rena yavari barley ada di fotaka makugo. ³Rafesi sisika buni vevero risi varuka burefe iniye aku. Resi fotaka utei resi koka rena yavari ne, idu yi ne uruma bi ari kode ga veyaine mammo iri iri koina rego. ⁴Ini varedo sana vei diba re. Bosi ini yuka bou sase resi vare. Beika regiya bi ina yaku ya nigo.”

⁵Ruth yaku ni kabai reyo, “Ya yaku beika nisa bi regida.”

⁶Ye Ruth ini radini yaku niyo kana fotaka utei resi koka rena yavari neyo. ⁷Boaz ini vima buni dudu, iri iri koina niyo ri barley tau riyadi sanari varegi neyo. Ruth kiya kiya atafu bosini ini yuka bou sase resi vareyo. ⁸Uru tobori Boaz tururu resi kero reyo ma rema yuka adinari varedo veitao reyo. ⁹Ni kaiteyo, “Ya bi kaere?”

^f 2.17 Hebrew agori bi “ephah”. ^g 2.20 Lev 25.25

Ina yaku niyo, “Na bi Ruth yi moimai rei tavoi reida rema, yi varuka bou riyo tu yaku na bou ri, adina ya bi usika ourena toe erufusa amiye.”

¹⁰Boaz yaku kabai reyo, “Nai vefa, VARIKA AMIYE yaku buni tora gade ya mabobigo. Beika gua reyo di uka buni, ma sena mokei tora reyo kana de. Ya bi rumana rua gugura tau nufa o tau de maina de reyo. ¹¹Nai vefa, ori ga re. Yi beika usa nigiya na bi regida. Nai asiyaka rumana tau taoniri bi ina diba ya bi vegu buni rema. ¹²Rama na ka yi maruka di usika ourena amiye, idu usika ourena toe erufudo amiye ka atafari amedo.^h ¹³Gua urusa minari varegiya ma uruyaku mirona rumana ya uka mokego ri ya mego, bi buni. Idu ya uka de mokego vo nisi, bi rama iniye VARIKA AMIYE amedo dada, na yaku regida. Gua bi varei ari uveyo.”

¹⁴Ye Ruth bi Boaz di yuka adinari vareyo idu amiye ga diba niyagane uruyaku gorogoro dadiyo. Ma Boaz niyo, “Amiye ga neidegedi rema fotaka utei resi koka rena yavari dui reyo.” ¹⁵Boaz ka yaku niyo, “Yi varuka moi baisi rafori ibu re.” Makai reyo ri, Boaz yaku 20 kilogramme kana barley rausi resi Ruth adodi maro. Ma taoniri dairiyo. ¹⁶Kamini Ruth okiyo ma ini radini yaku ni kaiteyo, “Nai vefa, gokai dibo reyo?”

Resi Boaz yaku beika tau reyo mina ni oteimasi ¹⁷ka niyo, “Ina yaku mina feta koru ida barley na masi niyo, ‘Vana notoka yi radini rofu de dairigiya.’”

¹⁸Kamini Naomi ya niyo, “Nai vefa, tua re, ve kumo gabi beika vata nigo. Boaz bi asa yoy feidena de koderi mina ago gua moi rorobo reyo.”

Boaz Ruth meyo

4 ¹Mina ituari Boaz dadi bosu taoni di ida venari ameinu reyo. Usika ourena toe erufudo amiye, kaere bi Boaz yaku sena ni vabi reyo, mina baiyo ri Boaz yaku raka niyo, “Nai asini, bae minari ameinu re kumo.” Ye boi nesi ameinu reyo. ²Boaz yaku taoni di tora vene vana ufo moisi niyo, “Minari ameinu regedi.” Makai reyadi. ³Resi usika ourena toe erufudo amiye rofu niyo, “Naomi bi Moab gutuna dairi baisi uni dubuini Elimelech di kono tu bi sero redo. ⁴Nai mokena bi mina ago ni okuda ameinu reyadi ma nai amiye di tora tora di nemokori ya yaku voi reyaine. Voi regiya vo nisi bi buni. Idu, ya de voi regiya vo nisi ka na ni oteima resi na diba. Adina amiye yokoi ini vava de idu ya maka, ma usi bi na.”

Ma niyo, “Na yaku voi regida.”

⁵Kamini Boaz yaku niyo, “Mina kono Naomi rofu voi regiya medari bi, Ruth kaere bi Moab rema ma obu niyo ka voi moigiya mini. Makai regiya ri bi mina kono di muyeyo amiye di roka sa ameibigo.”

⁶Mina usi usika ourena toe erufudo amiye yaku ni kabai resi niyo, “Makai bi nai vava mina rofu moi taga rigida adina makai regida ri, bi

^h 3.12 Ruth 2.20

nai mida mida yaku mina kono de moigedi. Ye, ya yaku voi re. Na bi anua regida.”

⁷Sena ituari Israel gaganiri bi kono o gugura sero regika bi, sero redo amiye yaku ini yuka ro moisi voi reyo amiye maro. Israel gaganiri kono o gugura sero regika makai resi koina niyadi.ⁱ

⁸Ye mina usika ourena toe erufudo amiye yaku Boaz rofu niyo, “Ya kaya voi re.” Ma ina bi ini yuka ro kutusi maro.^j ⁹Kamini Boaz yaku tora vene ma amiye tau rofu niyo, “Gua vesi neideyadi na yaku Elimelech, Chilion ma Mahlon di ini gugura tau Naomi rofu voi reyaka. ¹⁰Ye Ruth, kaere bi Moab rema ma Mahlon di obu ka nai rema niyo. Makai regida ri bi muye diyadi vene di roka ameibigo ini gugura sa, ye ini roka ini usika ourena di rofu, ma taoniri roka bura reddeni bukari de roro nigo. Gua vesi neideyadi.”^k

¹¹Resi tora vene ma vene tau taoni di ida venari yaku niyadi, “Rama, una bi vesi neideyafa vene mini. VARIKA AMIYE yaku mina rema kaere yi yavari bogo rofu buni reyaine, Rachel ma Leah kaere bi Israel di mida tau evata reyadi kana. Ya bi Ephrathah ri amiye tora nigiya ma Bethlehem ri ka yi roka ogau nibogo.^l ¹²VARIKA AMIYE yaku mina rema ofi rofu tutubena ya maraine, kaere bi Perez, Tamar ma Judah di mida, di usika ourena kana nigedi.”^m

Boaz ma ini tutubena vene

¹³Ye Boaz yaku Ruth mesi ina sa vareyo. VARIKA AMIYE yaku buni tora gade maro ma rivo nisi rumana mida odiyo. ¹⁴Kamini rema vene yaku Naomi ni oteimaradi, “VARIKA AMIYE buni tora gade masifa, kaere bi mina medari usika ourena toe erufudo amiye sa ya ferei tavoi de reyo. Ina bi Israel gaganiri ini roka tora niyaine! ¹⁵Ina yaku mida odiyo kaere yaku yi vegu moi rua rego ma ugava nigiya ri ya nari rei mona reyaine. Adina yi radini kaere bi ini uka ya mado bi rumana mida viro varaⁿ ya yaku moyagadu ri ka vo nisi ya rofu bi buni niyagadu.” ¹⁶Resi Naomi yaku mina mida moisi ini budari aisi nari reyo.

¹⁷Rema vene mironari amededi yaku niyadi, “Naomi bi rumana mida nufa niyo.” Ma ina roka niyadi Obed.

Ye ina bi Jesse di baba, ma Jesse bi David di baba.

¹⁸Mina bi Perez di ini vata ni raroda reyadi vene: Perez bi Hezron di baba, ¹⁹Hezron bi Ram di baba. Ram bi Amminadab di baba, ²⁰Amminadab bi Nahshon di baba, Nahshon bi Salmon di baba, ²¹Salmon bi Boaz di baba ma Boaz bi Obed di baba, ²²Obed bi Jesse di baba, ma Jesse bi David di ini baba.

ⁱ 4.7-8 Deut 25.9 ^j 4.8 Fefa ago beri bi *maro*; Hebrew agori mina ago bi de.

^k 4.10 Deut 25.5-6 ^l 4.11 Gen 29.31 ^m 4.12 Gen 38.27-30 ⁿ 4.15 *viro vara bi seven*.